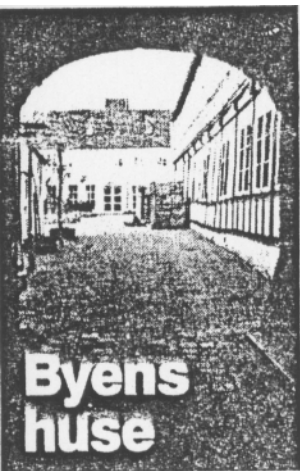

Frihed, lighed og boliger

Arbejderne i Horsens gik sammen og byggede bl.a. »Lille Amalienborg«

Tekst: Chr. Rimestad
Foto: Lars Juul

Men den velhavende elite i Horsens byggede vil-aer i den østlige del af

en, fik arbejderne deres kvarterer mod nordvest. Store og pralende var husene ikke. Alligevel har også de en historie, som kan fornemmes, når man går i gaderne.

Industrialismen betød i sidste halvdel af 1800-tallet bolignød og dårlige sociale forhold for mange af arbejderne i Horsens. Historien om fagforeningerne og deres kamp er kendt. Lidt mindre kendt er nok byggeforeningerne, som for arbejderne blev vejen til bedre boliger.

Det var B&W-arbejderne i København, som i 1865 dannede den første byggeforening.

Medlemmerne betalte et fast ugentligt beløb, som blev brugt til at bygge leje-boliger. Horsens fulgte efter i 1871. Blandt stifterne af Arbejdernes Byggeforening i Horsens var arkitekt Jens Chr. Clausen. Han tegnede de fem huse med ialt 18 lejligheder, som foreningen opførte i Stefansgade. Huse, som har flere lejligheder med dem, B&W-arbejderne stod bag i København

Politisk kamp

I årene efter byggede andre foreninger videre. Hournannsgade blev bebygget og ligger i dag som dengang. Derefter tog man fat i Spedalsø kvarteret. Ofte var det foreninger med kun to eller tre medlemmer, som byggede.

Men også dette gik der politik i. Det generede den borgerlige fløj i Horsens, at det var socialisterne, som bestemte, hvordan arbejderne skulle bo.

Så i 1890 tog den daværende redaktør på Horsens Folkeblad, Venstre-manden Emil Bojsen, initiativ til at danne Have- og Byggeandelselskabet. Dette selskab byggede i den østlige del af byen. Både i placering og byggestil skulle husene adskille sig fra socialisternes.

I dag ligger Ny Havnegade som et smukt og rimeligt velbevaret eksempel på, hvordan den borgerlige byggeforening mente, arbejderne skulle bo. Inspirationen er hentet i England - med små huse, der er rykket lidt tilbage for

ne et forbillede for, meget andet byggeri. Og derfor værd at passe på.

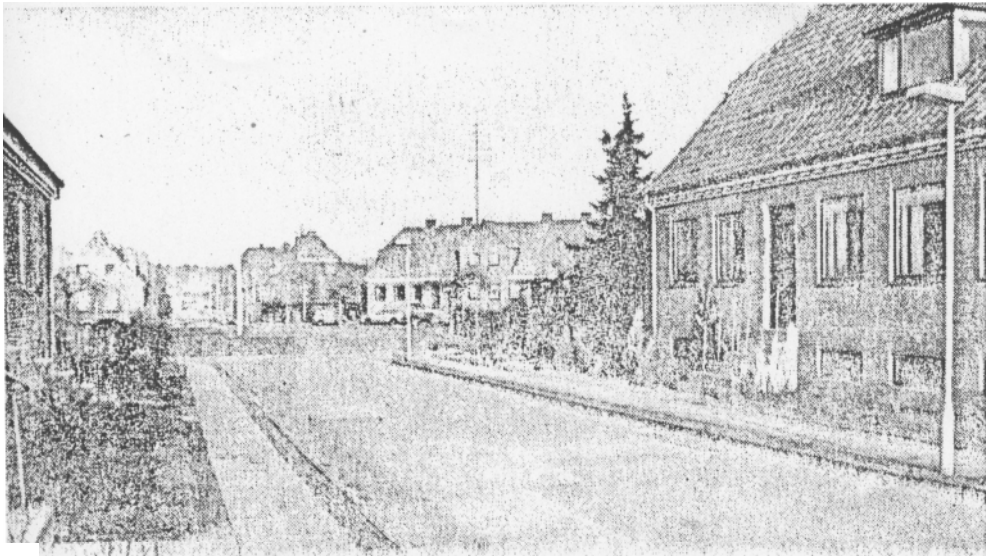
Bedre byggeskik

I den sydlige bydel ligger et andet smukt eksempel på, hvad byggeforeningerne drev det til, nemlig husene i Boligselskabet - eller »Lille Amalienborg« som det mere poetisk er blevet til i folkemunde.

Boligselskabet blev stiftet i 1920. Viggo Norn blev hyret til at tegne de 59 boliger. Resultatet blev det usædvanlige byggeri med husene omkring den cirkelrunde plæne.

Forhaverne er - som i Ny Havnegade - engelske, men byggestilen er klart dansk. Baggrunden er "Bedre byggeskik"-bevægelsen, som i begyndelsen af dette århundrede satte sit præg på landet. En række arkitekter lavede tegninger til nogle gode og solide huse, som muremestre landet over frit kunne benytte.

Tankerne om »Bedre Byggeskik« kan også aflæses i mange andre huse i Spedalsøområdet. De røde mursten og de røde tegltage, som denne bevægelse gjorde til standard, blev på en eller anden måde indbegrebet af noget dansk

Boligselskabet - "Lille Amalienborg" som det også kaldes - er trods sine kun godt 60 år en arkitektonisk seværdighed. Som godt kunne fortjene nogle pænere vinduer.